

Materiaalipankki ja lukemisen vuosikello

Lukeva koulu

Vaasan malli

V A A S A .

Sisällysluettelo

Lukemisen vuosikello	3
Konkreettiset ideat	5
Kirjojen esillepano ja saatavuus	6
Lukemiseen innostavat ympäristöt	6
Vaihtelevat lukupaikat	7
Tehtäviä ja työtapoja	7

Lukemisen vuosikello

Elokuu	Lukuvuoden suunnittelu	Miten tuetaan lukevaa yhteisöä luokissa ja koko koulussa, miten kehitetään kielitietoista koulua ja miten kaunokirjallisuuden lukeminen saadaan osaksi arkea.
Syyskuu	YK:n kansainvälinen lukutaitopäivä ja Read Hour 8.9.	https://nuori.fi/readhour/
Lokakuu	Aleksis Kiven ja suomalaisen kirjallisuuden päivä 10.10.	
	Lätäkö - lasten kulttuuriviikot 1. – 31.10.	Kulttuuripalvelut, kirjasto. Opettaja ilmoittaa ryhmänsä tapahtumiin, ilmoittautuminen verkossa: https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuuria-vaasassa-ja-seudulla/kulttuuripalvelut/lastenkulttuuritoiminta-vaasassa/latakko-lasten-kulttuuriviikot/
	Lukikuukausi/-viikko	Kansainvälinen Lukikuukausi ja Lukiviikko lokakuussa tiedon ja ymmärryksen lisäämiseksi lukivaikeudesta. Lisätietoja esim. www.eoliitto.fi/tapahtumat/lukikuukausi/
	Valtakunnallinen satupäivä 18.10.	
	Lukuloma (syysloma) OPH:n ja Lukuliikkeen teema syyslomaviikolla. Tavoite: kannustaa lukemaan vapaa-ajalla Esim. Kirjavinkkivaihto, ilmoittautuminen toukokuussa	Lisätietoa ja materiaaleja https://lukuloma.fi/
	Elokuvaviikko	Koulujen elokuvaviikko on 0.–9. luokille suunnattu maksuton elokuvakasvatuksen temaviikko.

		https://www.elokuvaviikko.fi/
Marraskuu	Lapsen oikeuksien viikko	https://www.lapsenoikeudet.fi/kampanja/lapsenoikeuksienviikko/
	Pohjoismainen kirjallisuusviikko	
Joulukuu	Joulukalenteri Koko koulun yhteinen joulukalenteri: luetaan jouluista jatkotarinaa keskusradiosta.	
Tammikuu	Uutisten viikko Tammikuun lopussa	Valmista materiaalia ja lisätietoa: https://www.uutismediakasvatus.fi/uutistenviikko/
Helmikuu	Mediataitoviikko Helmikuun lopussa	Valmista materiaalia ja lisätietoa: https://mediataitoviikko.fi/
	Runebergin päivä 5.2.	
	Lainan päivä 8.2.	
	Kalevalan päivä 28.2.	
Maaliskuu	Politiikkaviikko Järjestäjänä Allianssi. Lähdekritiikki, lukeminen ja politiikka	https://nuorisoala.fi/palvelut/demokratiakasvatus-ja-osallisuus/politiikkaviikko/
	Sanataideviikko Viikko 12 Suomen Sanataideopetuksen Seuran järjestämä teema, johon valmista	

	materiaalia suomeksi ja ruotsiksi.	
	Kirjaston päivä 19.3.	Lisätietoa Suomen kirjastoseuran sivulta https://suomenkirjastoseura.fi/tapahtumat/
Huhtikuu	Lukuviikko Perinteisesti huhtikuun lopussa, mutta käytännön syistä ja kirjastoyhteistyön sujuvoittamiseksi on hyvä miettiä joustavia ratkaisuja. Ole yhteydessä kirjastoon hyvissä ajoin yhteistyön suunnittelemiseksi.	Valmista materiaalia ja lisätietoa: https://lukuviikko.fi/ https://papunet.net/papunetin-vinkit-lukuviikolle/
	Kansainvälinen lastenkirjapäivä 2.4.	
	Mikael Agricolan päivä 9.4.	
	Maailman kirjan ja tekijänoikeuksien päivä 23.4.	
Toukokuu	Ilmoittautuminen Lukuloman Kirjavinkkivaihtoon Ennen kesälomaa	OPH/Lukuliike https://lukuloma.fi/kouluille/
	Snellmanin päivä 12.5.	

Konkreettiset ideat

Tähän osioon on koottu konkreettisia ideoita lukemisen lisäämiseen koululaisten arkeen. Ideat on jaettu kolmeen kategoriaan: *Kirjojen esillepano ja saatavuus, Lukemiseen innostavat ympäristöt ja Tehtäviä ja työtapoja.*

Kirjojen esillepano ja saatavuus

Eteiskirjasto

monikieliset perheet, alkuopetus Luokassa/koulun eteisessä/käytävällä kirjoja lainattavissa yön yli ilman kirjastokorttia, eli kynnys niin matalaksi kuin vain saadaan. Hyviä kokemuksia etenkin monikielisten perheiden kanssa ja alkuopetuksessa.

Luokan kirjahylly

Luokassa on tiettyssä paikassa luettavaa, jota luetaan aina sopivissa hetkissä. Tarjonnan täytyy olla monipuolista; sarjakuvia, lehtiä, vieraskielistä materiaalia, novelleja. Luettavat hankitaan kirjastojen poistopisteistä, ym. eri tavoilla. Oppilaat voivat askarrella kirjahyllyn esimerkiksi tukevista pahvilaatikoista.

Pop up -kirjasto

Pop up -kirjasto yhteistyössä kirjaston kanssa esim. Kodin ja koulun päivänä. Oppilaat saavat lainata kirjoja ja vanhemmille tarjotaan mahdollisuus teettää lapselleen kirjastokortti. Kirjaston henkilökunta voi pyydettäessä mainostaa myös monikielistä kirjastoa.

Kirjanvaihtopöytä

Koulun aulassa pöytä, johon saa tuoda kirjoja ja josta saa ottaa kirjoja. Kirjoja saa tutkia ja lueskella välitunneilla, vaikka ei haluaisi viedä kotiin mitään.

Lukemiseen innostavat ympäristöt

Kirjakahvila

Jos juot kahvia/kaakaota/teetä, kädessä on oltava kirja. Voidaan järjestää välitunnilla tai kerhona.

Lukumaja, kaksi varianttia

Askarrellaan pahvilaatikosta lukumaja, jossa voi lukea taskulampun valossa. Lukumajan voi linkittää palkintosysteemiin niin, että ansaituilla pisteillä voi lunastaa lukuaikaa majassa.

Tehtävän voi toteuttaa myös siten, että oppilaat tuovat mukanaan kotoa lukumajan rakentamista varten esim. viltin ja rakentavat omalle paikalleen oman lukumajan. Mukana voi olla myös esim. tasku- ja/tai otsalamppu, pehmolelu jne.

Lukubileet

Oppilailta omat lukukirjat, herkkuja ja viltti

Lukumatto

Matto, jonka päällä voi loikoilla lukemassa parin kanssa vuorolukua.

Vaihtelevat lukupaikat

Luokassa, pöydän alla, käytävällä, ulkona. Koulun kirjastossa, jossa on säkkituolit ja sohvapöydät. Lukupicnic: viltti ja hyvää syötävää ja kaunis ilma ja hyvä kirja.

Lukuvälkkätoiminta ja lokakuun lukukilpailu

Yksi välituntivalvoja jää valvomaan oppilaita, jotka valitsevat lukemisen välitunnin ajaksi. Oppilas voi lukea haluamaansa kirjaa. Oppilaille on mahdollisuus tulla kirjan kanssa sovittuun tilaan lukemaan välitunnilla (hiljainen välitunti) tai vaihtoehtoisesti oppilaat saavat tulla kuuntelemaan aikuista, joka lukee heille kirjaa.

Lokakuussa (tai miksei jossain muussa omalle koululle sopivassa kuussa) järjestetään Lokakuun lukukilpailu. Kilpailussa seurataan lukuvälkkiin osallistuvien oppilaiden aktiivisuutta. Ahkerin lukuvälkän kävijä palkitaan.

Aamunavaus lukemisen merkeissä

Koko koulun tai luokka-asteen tai luokan yhteinen aamunavaus lukemisen merkeissä. Esim. Koulun yhteinen aamunavaus siten, että salissa luetaan jokin satu ääneen. Joko oppilaat lukevat tai joku aikuinen lukee.

Tehtäviä ja työtapoja

Ateljee-toimintamalli

Oppilaat lukevat oikeita kirjoja aapisen ja lukukirjojen tilalla. Ateljee on äidinkielen opettamisen toimintamalli. Sen tavoitteena on tukea lasten lukutaidon kehittymistä ja lukuinnon syntymistä. Ateljee on tapa organisoida äidinkielen tunnit siten, että oppilaat työskentelevät aktiivisesti merkityksellisten lukemis- ja kirjoittamistehtävien parissa.

Toimintamallin ideana on äidinkielen osataitojen mallintaminen, tavoitteen asettaminen, harjoittelu ja arviointi kuuden ateljeen avulla. Ateljeita ovat itsenäinen lukeminen, luova kirjoittaminen, oikeinkirjoitus ja kielioppi, kuunteleminen, yhdessä lukeminen ja vuorovaikutus.

Lukeminen on osa jokaista päivää ja lukustrategioiden oppimiselle varataan paljon aikaa. Oppimateriaalina käytetään autenttista materiaalia ja erilaisia tekstilajeja ja opetus rakentuu kirjallisuuden ympärille. Lapselle annetaan mahdollisuus strukturoituun valintaan ja teksteistä keskusteluun.

Lätäkkö – lasten kulttuuriviikot 1. – 31.10.

Ilmoita ryhmäsi tapahtumiin, ilmoittautuminen verkossa: <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/kulttuuripalvelut/lastenkulttuuritoiminta-vaasassa/latakkolasten-kulttuuriviikot/>

Dokumentoi ryhmäsi osallistuminen Lätäkön toimintaan esimerkiksi kuvina ja lähetä kirjastolle. Ryhmien omat tapahtumat lisätään Lätäkön ohjelmaan ja tehdään näin koulujen lukutaitotyötä näkyväksi muita inspiroimaan.

Kirjakahvila

Jos juot kahvia/kaakaota/teetä, kädessä on oltava kirja. Voidaan järjestää välitunnilla tai kerhona.

Lukuläksy

Oppilaat saavat joka päivä lukuläksyn, joka merkitään lukuläksymonisteeseen. Huoltaja merkitsee lukuläksyn suoritetuksi allekirjoituksellaan. Menetelmä sopii alkuopetuksen lisäksi myös isommille oppilaille. Tätä voi soveltaa myös luokilla 7 – 9 esimerkiksi kuuriluontoisesti.

Pulpettikirja, reppukirja

Pulpettikirjan tai reppukirjan lukeminen säännöllisesti lisätehtävänä, kun varsinainen tehtävä on valmis.

Kurkistuslaatikot

Rakennetaan kirjalliseen teokseen pohjautuen kurkistuslaatikoita. Oppilaat voivat lisäksi keksiä ja kirjoittaa tekstejä kurkistuslaatikoiden yhteyteen.

Uusi kirja olemassa olevan kirjan nimellä tai jatko-osa

Kirjoitetaan oma kertomus jo olemassa olevan kirjan nimen perusteella tai jatko-osa luetulle kirjalle.

Uutiskatsaus

Opettaja poimii uutislinkejä, jotka luetaan yhdessä ja aiheesta keskustellaan.

Uutiskatsaus -aamunavaus

Esimerkiksi joka perjantaina aamunavauksena on uutiskatsaus koko koululle.

Lukuseinä/kirja-arvosteluseinä

Esim. 1–2lk, 3–4lk ja 5–6lk kokoavat käytävälle yhteisen lukuseinän. Lukuseinän sisältö ikätason mukaisesti. Oppilaat tekevät lyhyen kirja-arvostelun tai referaatin lukemastaan kirjasta. Ajatuksena se, että oppilaat voivat löytää tältä seinältä ideoita kirjoihin, joita haluavat lukea, koska välillä tuntuu olevan haastavaa löytää mieleistä lukemista.

Hippiäisen lukumatka

Lukuhaaste, joka toteutetaan luokassa lintujen syksy- ja kevätmuuton aikaan. Haasteessa kerätään lukuminuutteja ja lennätetään hippiäinen Vaasasta Koillis-Afrikkaan (syksy) tai takaisin Vaasaan (kevät).

Täydellinen kirja -tehtävä

Oppilaat saavat pohtia, minkälaisista kirjoista pitävät. Apuna kysymyksiä.

Lasten omat kirjavinkkaukset

Oppilaat valitsevat 1-3 lukemaansa kirjaa, joista pitivät, ja esittelevät ne muille luokkalaisilleen. Vinkkaukset voi tehdä suullisesti, PP-esityksinä tai videoina.

Kirjasuunnistus salissa

Liikuntasaliin on laitettu ympäriinsä esille erilaisia kirjoja (satukirjat, sarjakuvat, runokirjat, tietokirjat, romaanit). Oppilaat tulevat tilaan opettajansa kanssa ja heillä on luokka-astetta varten tehtyt tehtävämönisteet, joissa on kirjoihin liittyviä kysymyksiä. Lapset kiertävät salissa ja tutustuvat samalla kirjoihin etsien kysymyksiin vastauksia.

QR-koodien takaa kuunneltavat sadut ja niihin liittyvät tehtävät

Oppilaat voivat kirjoittaa/lukea ääneen omia tarinoita. Tarinasta luodaan QR-koodi. Tarinaan voi myös liittää tehtävän. Esimerkiksi isokummit voivat toteuttaa tehtävän pikkukummeille.

Koulu lukee -tapahtuma sekä runo- ja kuvituskisa

Järjestetään tempauksena esimerkiksi kahden viikon ajan. Tapahtuma-aikana jokaisessa luokassa luetaan päivittäin sovitun ajan verran (esim. 15 min päivässä).

Runo- ja kuvituskisa

Lukuviikko tai muu lukutapahtuma huipentuu oman runon kirjoittamiseen yksin, pareittain tai ryhmässä. Runo myös kuvitetaan. Valitaan jokaisesta luokasta yksi runo yhteiseen näyttelyyn, josta palkitaan eniten ääniä saanut runo esimerkiksi vanhempainyhdistykseltä saadulla palkinnolla (esim. lahjakortti kirjakauppaan).

Eläytyvä lukeminen

Lukutavan arpominen hyrrällä.

Tarinan kirjoittaminen yhdessä

Oppilaat kirjoittavat tarinaa esim. Wordissa jaettuun tiedostoon vuorotellen parin kanssa. Kumpikin kirjoittaa virkkeen kerrallaan. Molemmat työskentelevät omalla laitteellaan. Prosessin aikana ei saa keskustella. Lopuksi annetaan tarinat ryhmän muille oppilaille luettaviksi. Tarinan kirjoittamisen apuna voi käyttää kuvaa, luettua tai kuunneltua tarinaa, juonikortteja, tarinanoppia tai muita apuvälineitä.

Unicef-kävely

V A A S A .

Unicef-kävelyyn on yhdistetty lukeminen. Oppilaat ovat kiertäneet Unicef-kävelyn matkaa ja päivän aikana on lisäksi luettu.

<https://www.unicef.fi/unicef-kvely/>

Lukupäivä

Teema-päivä, joka sisältää koko koulun yhteisen lukuhetken. Kaikki luokat käyvät kirjastossa lainaamassa kirjoja aikataulutetusti. Opettajille jaettu valmiiksi erilaisia tehtäviä, joista voi valita luokilleen sopivia, esim. Oppilaiden omat kirjavinkkaukset, eri asennoissa lukeminen, eläytyvä lukeminen (arvotaan lukutapa).

Kirjallisuusviikot

Luokissa erilaisia lukuprojekteja esimerkiksi 6-luokilla fantasiakirjallisuus

Hämärän hyssy – teemapäivä

Rauhallinen teemapäivä, jonka aikana mm. luetaan kirjoja.

Pelottavien kirjojen päivä

Päivä, jonka aikana keskitytään pelottaviin kirjoihin ja kauhugenreen. Päivän teemaan sopii hyvin esimerkiksi lukeminen peiton alla taskulampun valossa tai pelottavaan asuun pukeutuminen.

Lue pehmolelulle

Ota kouluun mukaan pehmolelu, jolle lukea. Pehmolelun voi myös valmistaa itse käsityön tunneilla. Pehmolelu voi käväistä koululla päiväselään tai asua koululla vaikkapa viikon verran tai pidempäänkin. Koulussa valmistettu pehmolelu voi asustaa koululla hyvin koko lukuvuodenkin.

Muumi-päivä, Harry Potter -päivä tai muu teemapäivä

Luokan, luokka-asteen tai muun sopivan ryhmän teemapäivä, joka rakennetaan tietyn kirjasarjan ympärille. Päivään voi sisältyä lukemisen lisäksi käytännössä mitä tahansa oppiaineita.

Lue ja liiku -kampanja

Liikkuvan koulun kampanja, jossa yhdistyy liike ja lukeminen. Löydät lisätietoa ja 10 erilaista tapaa toteuttaa Lue ja liiku -kampanjaa Liikkuvan koulun verkkosivuilta. <https://liikkuvakoulu.fi/ideapankki/idea/10-erilaista-tapaa-toteuttaa-lue-ja-liiku-kampanjaa/>

Helmet-lukuhaaste, 300 minuutin haaste ja muut lukuhaasteet

Erilaiset lukuhaasteet, joissa oppilas lukee tietyn määrän sivuja, minuutteja, kirjoja tai muun sovitun yksikön.

Read hour

8.9. on järjestetty lukutunti, jonka aikana kaikki lukevat. <https://nuori.fi/readhour/>

Lukuviikko

Lukuviikko on perinteisesti järjestetty huhtikuussa. Mikäli koulu toivoo kirjastoyhteistyötä lukuviikolle, on kuitenkin hyvä miettiä muita ratkaisuja. Kirjastoon on hyvä olla yhteyksissä yhteistyön sopimiseksi ajoissa. Voisiko luettavaa lainata lukuviikkoa ajatellen jo hyvissä ajoin etukäteen?

Monikieliset kirjat -päivä

Esimerkiksi erikielisten kirjojen esittelyä, lukemista, vinkkaamista, näyttelyitä. Yhteistyötä kirjaston kanssa voi ehdottaa tämän aiheen tiimoilta.

Koko koulu lukee -lukutoukka, joka kiertelee koulun portaikossa

"Koko Hutski lukee" -lukutoukasta alkunsa saanut lukuprojekti. Luetaan ja saadaan sovitusta määrästä lukemista lisää pituutta toukkaan, joka kiertelee koulun portaikossa

Lukuhetkiä kummiluokkien kesken

Säännölliset lukuhetket kummien kanssa. Isokummit lukevat ykkösille ja toisin päin.

Kirjavinkkaukset

Kirjavinkkaaja vierailulle kouluun tai luokka vierailulle kirjastoon. Myös etäkirjavinkkauksia järjestetään.

Opettajien lapsuuden lempikirjat näyttely + arvauskilpailu

Opettaja valitsee kirjan, joka on puhutellut häntä, jäänyt parhaiten mieleen. Ottaa kannesta kuvan ja laittaa kannen yhteyteen oman lapsuuskuvansa. Oppilaat saavat yrittää ratkaista oikeat henkilöt kirjojen kansiin.

Lukubingo

Oppilaat saavat lukubingon esim. syyslomaksi. Loman jälkeen palautetut, suoritettut bingot kootaan yhteen. Niistä arvotaan muutama voittaja, jotka saavat pienen palkinnon.

Lapselle tärkeä aikuinen vieraana luokassa

Isien tai äitien aamuna isät, papat, äidit, mummot, isä- ja äitihahmot saavat luokassa vierailun aikana lukea lapselleen tai muutamalle lapselle. Luokassa tarjolla erilaisia kirjoja tätä varten. Lapsi voi myös kotoa ottaa mukaan haluamansa kirjan.

MLL:n lukumummi/-vaari -toiminta

Luokalla on lukumummi tai –vaari, joka tapaa tiettyjä oppilaita kerran viikossa n. 20 minuutin ajan. Tapaamisia yhteensä 10 kertaa ja oppilas kerää tästä leimoja/tarroja lukupassiin. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/lukumummit-ja-vaarit/>

Luenpa-kartoitus 1-6lk

Lukunopeuden kehittyminen näkyy konkreettisesti oppilaiden itsensä värittämänä diagrammina (sanoja/1min. syksyllä ja keväällä) <https://www.opinpaikka.fi/luenpa-kirja/>

Lukeminen osana monialaista oppimiskokonaisuutta: Energinen Vaasa

Hei kaikki toimii -materiaalin käyttö 2.- ja 5.-luokkalaisten yhteisellä oppitunn(e)illa.

Jaetaan oppilaat sekaryhmiin, joissa oppilaat lukevat *Hei kaikki toimii* -kirjasta.

Kirjasen pohjalta opettajat voivat luoda valmiin Kahoot-/Blooket-tietovisan tai vaihtoehtoisesti antaa oppilaiden itse keksiä tietovisakysymyksiä ja niihin vastausvaihtoehdot.

Lapset ja nuoret suunnittelemassa

Koululaiset otetaan mukaan suunnittelemaan koulun kirjallisuuteen liittyviä tapahtumia, kuten lukupiirejä, kirjailijavierailuja ja kirjallisuuskampanjoita.

